

HENNY THIJSSING-BOER

Eens komt
het geluk

FENNE TRILOGIE 1

Henny Thijssing-Boer

EENS KOMT
HET GELUK

Fenne-trilogie 1

Z&K

Uitgeverij Zomer & Keuning

1

Een mooie zorgeloze jeugd had ze niet gekend, Fenne Folgersma. Twaalf jaar was ze toen haar moeke in het kraambed van kleine Onno stierf.

Het gezin bleef na haar dood ontredderd en verloren achter. Age Folgersma, Fennes pa, was een stille, teruggetrokken man, die in de jaren samen met zijn vrouw Mien volkomen op haar had gesteund. Mien had het gezin streng maar met een hart vol warme liefde geregeerd. Wat Mien deed was in de ogen van Age welgedaan. Hij aanbad zijn vrouw zonder veel woorden, want Age was een rasechte Groninger die vond dat je geen woorden vuil moest maken aan dingen die zo diep in je hart leefden. Mien wist dat hij van haar hield en dat hoefde je niet dagelijks te onderstrepen door verliefde woorden te gebruiken. Pas veel later, toen Mien er niet meer was, dacht die stille Age dikwijls: was je nu maar heel even bij me, Mien... ik zou je zoenen zoals ik nog nooit deed, in je oor fluisteren hoeveel ik van je hield, je kussen... We hadden nog zo gelukkig samen kunnen zijn.

Het waren gedachten uit een gekweld mannenhart, gedachten die zo diep zaten, dat ze niet in woorden naar boven konden komen. Toen Mien leefde maar ook na haar dood – toen Fenne haar taak overnam – kon Age met zijn dochter niet praten over datgene wat hem dag en nacht bezighield. Maar evenals Mien hem had begrepen en het aan de blik in zijn ogen zag als hij piekerde, zo begreep en zag ook Fenne. Ondanks haar twaalf jaar had ze direct na de dood van moeke al begrepen dat pa haar nu meer dan ooit nodig had.

Na de begrafenis, toen ze aan de koffietafel zaten, had iedereen hen willen raden. Buren, vrienden, zelfs losse kennissen hadden zich geroepen gevoeld zich het lot van Age Folgersma aan te trekken. Het was toch verschrikkelijk; wat moest die man met die kleintjes aanvangen?

Hilde, de enige zuster van Mien en getrouwd met Koos Postema, verdiepte zich niet langer in het 'hoe en nu'. Koos werkte in Groningen op een timmerfabriek, kinderen waren er nooit gekomen. Dat gemis woog voor Hilde tot op de dag van vandaag erg zwaar.

'Er is maar één ding dat je nu kunt doen, Age Folgersma,' had ze bedisseld. 'De kleintjes, Geertje en Onno, moeten met mij mee naar

Groningen. Jij kunt je met de twee groten gauw redden. Op die manier hoef jij geen vreemd vrouwvolk over de vloer te halen en de kinderen zijn in goede handen. Je zult hier trouwens ook niet makkelijk een vrouw in huis krijgen! Mien was aan je gewend, was gek op je en verdroeg je somber gezicht. Maar een ander zal het niet lokken om haar leven bij zo'n stille kerel te slijten.'

Age had gezwegen, had alleen stil wat zitten knikken. Maar toen was Heiko, de twee jaar oudere broer van Fenne en met zijn veertien jaar ook nog bijna kind, plotseling opgestaan: 'Doe dat niet, pa!' had hij met een vreemd schorre stem gezegd. 'Geef de kleintjes niet weg, we moeten bij elkaar blijven... Moeke zou dit nooit goedgekeurd hebben...'

Fenne had hem bijgestaan: 'Ik kan al wel voor de kleintjes zorgen, pa! Ik kom immers algauw van school af en of ik nu in een dienst ga of thuis blijf om voor jullie te zorgen...'

Hilde Postema had fel gereageerd: 'Kinderpraat, waar je niet aan toe mag geven, Age! Fenne is nog veel te jong om zo'n zware taak op zich te nemen. Een kind van twaalf, dat de zorgen van een heel gezin zou kunnen dragen! Gebruik je verstand en geef mij de kleintjes mee!'

'Laten we het eerst proberen, pa,' had Heiko gesmeekt. 'Als het echt niet gaat, kunnen Geertje en Onno nog altijd naar tante Hilde gaan.'

'Vrouw Lurema wil me wel helpen als ik me met de baby geen raad weet,' wist Fenne rap te vertellen. 'Ze hielp moeke de laatste tijd toch ook zo vaak en van dank wilde ze niks horen. Toe, pa, het is zoals Heiko zegt: laten we het in elk geval proberen, dan hoeven we ons later geen verwijten te maken!'

Was dit kinderpraat? Heiko en Fenne klampten zich aan de laatste strohalm vast en verzetten zich halsstarrig tegen elk die hen van elkander wou scheuren.

Tante Hilde had wat schamper gelachen om dat onnozel gepraat, maar het eind van het liedje was geweest dat Age haar kalm had gezegd het met zijn kinderen eens te zijn en dat Hilde boos was weggegaan.

Fenne bleef direct de volgende dag thuis van school. De bovenmeester, die de toestand in het landarbeidershuisje begreep en meevoelde, deed alsof zijn neus bloedde. Hij liet Fenne rustig 'moederen'. Het was nog maar een handjevol weken, dan zat voor Fenne de leerplicht er toch op. Het gezinnetje had haar meer dan nodig. Maar toch...?

Fenne was wel een taaie – ook al zou je dat aan haar tengere gestalte zo niet zeggen – en ze zou het ongetwijfeld wel redden en zich erdoor slaan, maar ze was nog zo jong en de taak die ze nu op haar smalle schouderjes had genomen, was een uitzichtloos iets. Als Fenne maar niet oud en eenzaam naast haar vader kwam te staan. Maar ja, daar kon je als bovenmeester vanzelf ook niet veel aan verhelpen!

Een paar dagen na haar begrafenis liep het huishoudentje van Mien Folgersma alweer op rolletjes! Fenne zorgde, ploeterde en vertroetelde. Ze vond het heerlijk, deze vrijheid. Op school, waar je je precies aan de voorgeschreven regels diende te houden, was je toch niet echt vrij geweest, bedacht ze slim. En in een dienst was het vast ook niet alles! Daar had moeke dikwijls genoeg over verteld. Moeke was als jong meisje bij een boer gaan dienen en moest van 's morgens vroeg tot 's avonds laat boenen en schrobben. En dan moest je nog afwachten welke boerin je trof, want er waren erbij die om de drommel niet makkelijk waren, had moeke verteld! Nee, dan was dit best een fijn leventje!

's Morgens hielp ze eerst pa en Heiko, die ook al bij een boer diende, weg. Daarna waste ze Geertje van twee en voerde haar een bordje pap. Dan ging ze rap en kwiek het huisje aan kant maken. Het was geen ongewoon werk voor haar, want tijdens de ziekte van moeke was het werk ook al voor het merendeel op haar neergekomen.

Vaak had ze het kleine huisje al aan kant voor ze Onno om tien uur zijn fles moest geven en hem in bad moest doen. Na het baden van de baby wachtte haar dan de luiervas en het eten moest allemaal zoveel mogelijk blijven als het was toen moeke nog leefde. Ze mocht pa geen reden tot klagen geven, ze moest het goed doen. Zo goed, dat pa er niet over zou denken de kleintjes naar tante Hilde te sturen... Tante Hilde kreeg de kinderen niet, daar zou zij, Fenne, wel voor zorgen! Fenne zorgde en zwoegde met een blij gezicht. Speelde met de kleine Geertje omdat ze zelf nog kind was en, evenals kleine Geertje, totaal in het spel opging.

Buurvrouw Lurema, die dagelijks even kwam kijken of ze een helpende hand kon bieden en dan gelijk de gang van zaken in het moederloos gezin in zich opnam, kon meestal niet veel meer doen dan het jonge wicht prijzen.

'Je bent een handige tante, Fenne Folgersma. Handig en flink. Je moeke zou maar wat trots op je zijn als ze zag hoe jij haar boeltje netjes hield!'

Het waren woorden die bij Fenne een gevoel van geluk deden opborrelen. Veel woorden van dank kreeg ze overigens niet. Pa Folgersma had er vrede mee zoals Fenne zijn huishouden bestierde. Het eten stond prompt op tafel, zijn bed was elke avond opgemaakt, de kinderen werden goed verzorgd. Wat wil een man zich, buiten het gemis van een vrouw, nog meer wensen?

Hij voelde enkel het gemis van Mien, maar verder was er in huis niet zoveel verschil met toen Mien er nog was. Mien had haar dochter al vroeg geleerd wat werken was en daar plukte hij nu toch maar de vruchten van! Zijn Mien, wat miste hij haar bij tijden nog fel, maar toch, de tijd sleep de harde kantjes wat weg en soms kon hij weer blij zijn.

Blij om kleine dingen: Onno, die al voor het jaar liep! Welk kind deed hem dat na? Kwam het wellicht door Fenne, die kind met de kinderen mee was als ze in vrije uurtjes met hen speelde? Toch beschouwde de kleine Geertje Fenne als haar moeke. Geertje, een lief aanhankelijk poppetje, een kleine kwikzilver waar Fenne haar handen vol aan had.

En Heiko! Buiten de deur hing hij graag de stoere held uit, maar in de beslotenheid van het gezin wist hij niet hoe hard hij voor Fenne zou hollen. 's Avonds waste hij af terwijl Fenne de kleintjes naar bed bracht. Het was Heiko, die ervoor zorgde dat de turfbak naast de kachel altijd vol stond. Vaak schildte hij de aardappelen voor de volgende dag.

Ja, Age Folgersma was meer dan tevreden over zijn kinderen! Ze wisten van aanpakken, ze hadden iets voor elkaar over.

Dat het voor de kinderen een hele steun zou zijn als pa ook eens mee zou helpen, kwam in het hoofd van Age Folgersma niet op. Alles liep immers gesmeerd, dan was het toch goed?

Aan het einde van week gaf hij Fenne met net zoveel vertrouwen zijn weekloon als hij dat al die jaren ervoor aan Mien had gedaan. Fenne nam het zwijgend in ontvangst en schoof hem dan, met hetzelfde gebaar dat ze honderden keren van moeke had gezien, een paar kwartjes toe. Geld voor de barbier en voor een sigaartje op zondag. Het wekelijkse pakje pruimtabak kocht ze tegelijk met de wekelijkse boodschappen.

Het streelde Fennes trots dat pa zo'n groot vertrouwen in haar stelde en haar in alles de vrije hand liet.

Toch was het soms moeilijk om van het schaarse weekloon dat pa thuisbracht, rond te komen. Alleen al de allernoodzakelijkste dingen kostten handen vol geld! Gelukkig waren pa en Heiko niet veeleisend. Ze namen

genoegen met hetgeen Fenne op tafel zette zonder ooit op- of aanmerkingen te maken. Maar zelfs een pot stroop was, als er verder niets op tafel stond, gauw leeg en een nieuwe kostte weer geld...

Heiko stond wekelijks een bedrag van zijn loon af en hoe verleidelijk het vaak ook was, Fenne nam daar nooit een cent van af. Ze stopte het in haar potje, een leeg sigarenkistje van pa en bewaarde het angstvallig voor grote uitgaven. 's Winters konden ze de kolen, een zakje briketten en de turf ervan betalen. Als er dan nog wat overbleef, kocht ze voor de kinderen een nieuw stukje kleren en een heel enkele keer, meestal als vrouw Lurema zich geroepen voelde voor Fenne zelf op te komen, een rokje of een truitje voor zichzelf.

Zo waren de jaren rustig vervlogen. Geertje zat nu in de vierde klas en Onno in de tweede. Met hun schoolgaan had Fenne het wat gemakkelijker gekregen. Haar handenbindertjes stonden gedeeltelijk op eigen benen. Toch waren er vaak dagen waarin ze het betreurde dat de kinderen niet meer de hele dag aan haar rokken hingen. De dagen waren lang en stil en al had ze werk genoeg in haar huishoudentje, ze voelde meer en meer de eenzaamheid knagen. Ze was te veel alleen, alleen met haar gedachten, haar verlangens. Nu de buurvrouwen zagen dat Fenne het best zonder hun hulp klaarde, liepen ze haar deur voorbij om de koffie met leeftijdgenoten te nuttigen. Wat moest je immers met zo'n kind bepraten? Fenne was flink en bij de tijd, maar met de dingen van het leven kon je niet bij een kind aankomen.

Heiko had nu verkering met Lammechie Wubbers, de jongste dochter van manke Derk en Trijn Wubbers. Het was nog maar pas aan, maar ze kwamen toch al bij elkaar thuis. Een enkele keer bij hen maar meestal waren ze bij Lammechie thuis, wat dan meteen inhield dat Fenne die avonden alleen met pa zat.

Geertje en Onno moesten om acht uur naar bed en pa las de krant. Zijn woorden waren schaars, hij knikte enkel met zijn hoofd als Fenne vroeg of hij nog koffie wilde.

Een tevreden man, Age Folgersma. Een man die de dagen nam zoals ze kwamen, zonder zich verder schijnbaar ergens druk over te maken. En die dan ook de hunkering in de ogen van Fenne niet zag als ze, zittend voor het raam, naar buiten tuurde. Buiten, waar nu, op zaterdagavond, groepjes jongelui luidruchtig door de straten van het dorp scharrelden. Lachend en

pratend om dan, als het donker begon te worden, paartje bij paartje uiteen te gaan.

Een mooie tijd, die bij elk jong mensenkind hoort, maar die voor Fenne niet was weggelegd. Fenne mocht in gedachten de paartjes volgen en dromen dat zij een van de meisjes was... Dat ze liefhad, gekust werd... Mooi zou dat wezen als het echt zo was... Heiko zei dikwijls, als hij met een glunderende snoet naar Lammechie ging: 'Ga er toch ook eens uit, Fenne! Als het grut in bed ligt, kan pa zich best een avond redden. Je moet onder de jongelui, meid, anders weet je straks niet wat je hebt gemist.' Fenne had in een flits pa's gezicht zien betrekken en glimlachend haar schouders opgetrokken: 'Ach, laat me nu maar. Onno wordt bij het minste geringste wakker en als ik er dan niet ben...'

'Hij zal het later ook zonder jou moeten doen, of wil jij niet trouwen en kinderen krijgen?' had Heiko gelachen.

Trouwen en kinderen krijgen en dan vroegen ze ook nog of ze dat wel wilde! Het was enkel de vraag met wie zij, Fenne Folgersma, zou kunnen trouwen!

De jongens bij wie ze vroeger in de klas zat, waren haar ontgroeid. Ze kende ze amper meer, als ze eens een van hen in het dorp tegenkwam, groette hij niet of nauwelijks. Ze nam hun dat niet kwalijk, want wat moesten ze met een meidje dat elke avond thuis bij haar vader zat? Er waren bovendien meisjes genoeg, meisjes die lachten, pret maakten en uitgingen zo vaak ze de kans kregen.

En als ze nu toch eens een aardige jongen ontmoette, mijmerde Fenne. Dan zou ze tegen pa zeggen: 'Pa, ik heb verkering,' – alleen dat woord klonk al zo leuk – 'en nu moet u zich maar redden, hoor. Geertje kan nu mijn taak wel overnemen!'

Ach, ze zou het niet kúnnen zeggen! Niet om pa en ook niet om Geertje. Geertje was zo'n blij kind, net een vlinder! Mocht je die aan banden leggen door haar de zorg voor een vader op te dragen? Geertje, die niets van pa begreep, die hem een oude zuurpruim noemde omdat ze niet door dat strakke masker op zijn gezicht heen kon zien. Fenne schudde in gedachten haar hoofd. Nee, Geertje moest vrij zijn, blij door het leven kunnen blijven fladderen. Maar boven alles: ze mocht haar kansen voor later niet laten verlopen door aan het ouderlijk huis gebonden te zijn! De kansen die je als jonge vrouw maar één keer kreeg... Fenne wist allang dat haar kansen

verkeken waren. Welke jongen wilde met een meisje gaan die aan huis gekluisterd zat omdat de zorgen voor pa en broertjes en zusje zwaarder wogen dan zijn liefde?

Ze wist best dat men haar in het dorp maar een rare vond. Een rare, omdat ze, toen ze nog bijna kind was, hun gezinnetje bijeen had willen houden... Ze wist het, ze zag en hoorde scherp. Fenne leefde haar leven, droomde de dromen die elk meisje door de eeuwen heen droomt. Maar ze mocht niet wegdromen, mocht daar niet aan toegeven, want pa had haar nodig, écht nodig! Ach en als ze dan dacht aan de liefde, de afhankelijkheid die ze van de kinderen kreeg, dan was ook haar leven best wel mooi. En wensen bleven er immers altijd?

Het zou echt niet lang meer duren of Fenne zou op eigen benen staan, vrij om te doen en te laten wat ze zelf wilde. Of Age Folgersma dan toch inzag dat hij zijn dochter niet te lang mocht binden? Ging er dan toch meer in zijn hoofd om dan men vermoedde? Of kwam het doordat hij de liefde tussen twee geslachten weer zag, nu Heiko geregeld zijn Lammechie thuisbracht? Heiko, die Lammechie in het voorbijgaan even speels in haar oor kneep, of haar neusje kuste. Lammechie, die een kirrende lach liet horen als Heiko haar kietelde.

Zo begon de liefde, dacht Age als hij, verscholen achter zijn krant, naar de jongelui gluurde. Zo was het bij hem en Mien ook begonnen... Een kus, wat spelen en stoeien... Hoe waanzinnig gelukkig je dan al was... Later was het geluk veel groter geweest... zo groot dat je het gevoel kreeg dat je hart zou barsten omdat het al dat geluk niet kon bergen.

Dat was toen Heiko, hun eerste, werd geboren. Een kind van hem en Mien; als een wonder, een groot wonder, hadden ze dat beleefd. Twee jaar later kwam Fenne, een teer poppetje zo te zien maar een kracht dat dat kleine wijfje toen al in zich droeg! Het meidje was vanaf haar geboorte zijn oogappel geweest. Heiko, Geertje en Onno, ze waren hem lief, maar het gevoel dat hij voor Fenne koesterde was voor de anderen niet weggelegd...

Jammer toch dat hij zijn gevoelens zo slecht onder woorden kon brengen. Hij had best gezien hoe dat wicht zich al die jaren wegcijferde om voor hem en de kinderen te zorgen.

Dikwijls had hij achter zijn krant of in de bedstee gerepeteerd wat hij tegen Fenne zou willen zeggen, mooie woorden, vol dankbaarheid en lof, die het wicht veel goed zouden hebben gedaan áls hij ze maar uit had

durven spreken... Maar als hij dan naar haar opblikte, klaar om zijn hart bloot te geven en ze vroeg vriendelijk: 'Had u koffie willen hebben, pa?' kon hij geen woord over zijn lippen krijgen en knikte enkel: 'Graag, kind... graag.'

Wat kon een mens vol problemen zitten, bedacht Age achter zijn krant, want nu hij Fenne haar vrijheid kon geven, durfde hij dát weer niet te uiten... Hij durfde zijn oudsten niet vertellen dat hij Marie Musch had leren kennen. Béter had leren kennen, want Marie kende hij al heel lang. Marie diende net zo lang bij boer Robbers als hij er arbeider was. Dat werd volgend voorjaar zeker alweer vijftien jaar? Waar bleef de tijd, ze vloog voorbij zonder dat je er erg in had!

Een flinke vrouw, Marie Musch. Daar was niets op aan te merken en lelijk was ze ook niet. Wat te goed van de tongriem gesneden misschien, maar daar wende je wel aan.

Ze waren de laatste tijd zomaar aan de praat geraakt. Nou ja, zomaar? Age verbeelde zich vaak dat Marie hem naliep en een praatje uitlokte. Marie had vanzelf allang gezien dat hij, Age, een verlegen kerel was...

Hij zou nooit van zijn leven het eerst met haar durven praten. Stel je voor dat ze niks van hem wilde weten en dacht: wat wil die kerel van me? Toch deed het je goed om met een vrouw van je eigen leeftijd wat te praten, zelfs al was hun gesprek van zijn kant dan meestal enkel toehoren. Soms kon Marie hem als een kleine jongen de huid vol schelden en zelfs dat nam hij graag voor lief omdat Marie het bij het rechte eind had.

'Je moest je schamen, grote kerel dat je er rondloopt,' had ze een paar dagen geleden gemopperd. 'Schamen moest jij je om die dochter van je zo aan de stoelpoot vast te binden! Zie je dan niet dat ze straks oud zal worden naast haar vader, in plaats van naast een man die ze liefheeft. Denk je dan nooit eens aan haar, Age Folgersma?'

Verlegen onder haar priemende blik had hij gemompeld: 'Jawel... o, jawel, maar wat moet ik? Het kan immers niet anders? De kleinsten kunnen haar niet missen en ze wil zelf ook niet...'

Marie had hem gewoon de mond gesnoerd: 'Kletskoek, dat weet jij evengoed als ik! Die kleintjes vliegen op een dag ook uit! Ze zullen hun zuster danken voor alles, maar dat was het dan ook wel! "Bedankt Fenne, maar nu moeten we gaan; het nest wordt te klein, de wereld lokt." '